

1999 metų gegužės 15 diena

Spyris į pilvą Aknai Marijai nepaliko abejonių, kad šlapimo pūslė pritvinkusi kaip balionas ir tuoj sprogs. Moteris nenoriai atplėšė akių vokus. Nuo kelių atsargiai nukėlė Manuelio kojas ir pasiremdama į ranktūrį lėtai išsirangė iš kėdės. Sūnus per miegus sučepsėjo, bet nenubudo.

Lėktuvo saloną gaubė tamsa. Buvo ne tiek tamsu, kiek tirs-ta nuo prikėpuoto oro, salsvo prakaito kvapo ir monotoniško variklių gaudesio. Tik kur ne kur vienišos lempučių akys spitri-josi į atverstas knygas ant nemigos kamuojamų keleivių kelių. Kai kurie skrydžio valandas trumpino žiūrėdami kino filmus nedideliuose ekranuose, įtaisytuose priešais stovinčių kėdžių atlošuose. Tačiau daugelis miegojo. Nenatūraliomis, dažnai juo-kingomis pozomis. Vieni pražioję burnas priminė į krantą iš-mestas žuvis. Kiti panėšėjo į sulaužytas lėles – išnarintais kaklais ir išsukinėtomis galūnėmis.

Aknai Marijai niekada neteko stebėti miegančių nepažįs-tamų žmonių. Be vardų ir titulų, suvienodinti lėktuvo kėdžių, jie visi atrodė bejėgiai ir lengvai pažeidžiami. Susigėdusi savo smalsaus žvilgsnio, lyg jis būtų surinkęs paskutinius bendrake-leivių orumo likučius, Akna Marija nudūrė akis ir ėmė vieną po kitos kratyti užtirpusias kojas. Kartu norėjo nusikratyti ir tą staiga užplūdusį nesmagumo jausmą, tarsi ką tik būtų pagauta vagiliaujant. Nusikratė, o tada jau niekur nesidairydama nuti-peno tualetu link.

Atlikusi gamtinius reikalus iškart nesusigaudė, kaip nuleisti vandenį, o šaižus garsas, palydėjęs staigų skysčio sukurį, privertė ją krūptelėti. Moteris žvilgtelėjo į veidrodį ir susiraukė. Iš kaka- vos spalvos lėkštę primenančio veido į ją žvelgė juodi išsigandę kiek įkypų akių angliukai, tamsiai rudos rainelės slėpėsi vešlių blakstienų pavėsyje. Virš nosies tarp antakių arkų susimetusi raukšlėlė. Lūpos suskerdėjusios, pilkšvai violetinės, o smalos juodumo plaukai styro lyg elektros laidų kuokštas. Akna Marija apsilaižė lūpas, jas kiek pakandžiojo, kad atgautų spalvą, suvilgiusi plaštaką perbraukė išsitaršiusias sruogas, tada apsišlakstė veidą. Vandens lašeliai sužibo ant kaktos ir sužadino kažkokį tolimą prisiminimą. Tačiau kokį? Galva buvo tuščia lyg išskobtas moliūgas. Nejaugi jai miegant kas nors nugvelbė prisiminimus?

Uždariusi tualetu duris Akna Marija grįžo į savo vietą. Nuo sėdynės kilstelėjusi vaiko kojeles, atsisėdo ir užsimerkė. Žinojo, kad nebeužmigs. Baiminosi, kad jai miegant kas nors ims ir pavogs jos sielą. Arba likimą. Arba gabumus. Ne, ji nemiegos, budės ir saugos sūnaus sapnus. Ir ką ji turėjo prisiminti?

Atgalia ranka Akna Marija perbraukė kaktą, lyg verstų kny- gą, kurioje kruopščiai surašyta jos praeitis. *Vandens lašai, lie- taus lašai, lietaus šalis...* Palaiminga šypsena nušvietė apskritą Aknos Marijos veidą, ir ji su palengvėjimu atsiduso.

– Iš kur tu? – paklausė ji aukšto šviesiaplaukio pilkšvai žalsvo- mis akimis, gražiomis lyg koralai vandenyne.

– Iš Lietuvos, – švelniu kaip mango minkštimas balsu atsakė vaikas.

– Iš Lietuvos? – perklusė, liežuviu skanaudama negirdėtą, nepažįstamą žodį. Gal taip vadinasi viena iš JAV valstijų? O gal miestas?

- Tai nedidelė šalis Europoje. Ten dažnai lyja.
- Tai pas jus yra kalnų? – netikėtai išsprūdo.
- Kalnų? – nusistebėjo tas didingas vyras, tikras dievų pasiuntinys.
- Majai tikėjo, kad lietus užgimsta kalnuose, – susigėdusi nudelbė žvilgsnį.

Akna Marija atsimerkė ir pasisuko į kairę. Jos šviesiaplaukis dievų pasiuntinys palaimingai snaudė, atrėmęs galvą į lėktuvo korpusą. Toks pat gražus kaip ir tą pirmą dieną. Ne, gražesnis, nes priklausė tik jai. Pasididžiavimo jausmas užplūdo krūtinę. Akna Marija jau nebežinojo, kuo ji didžiuojasi labiau: ar tuo, kad Pijus tapo jos vyru, ar tuo, kad ji tapo jo žmona, o gal tuo, kad ji tuoj pradės naują gyvenimą lietaus žemėje, ten, kur niekada nesiaučia uraganai, kur gražuose namuose gyvena gražūs žmonės, vilkintys dailius drabužius ir važinėjantys gražiais automobiliais. Visai kaip televizijos serialų herojai.

Tokio likimo Aknai Marijai pavydėjo visos draugės. Ką ten draugės. Draugių draugės, jų mamos, tetos, pusseserės ir kaimynės. Joms atrodė, kad Akna Marija ruošiasi persikelti ne už vandenyno, o tiesiai į televizijos ekraną, prie kurio metusios visus darbus prilipdavo kas vakarą, kai būdavo transliuojama nauja telenovelės serija. Mišias sekmadienį kartais praleisdavo, bet serialų – niekada. Kartu su jų herojais aukštaūgiais gražuoliais, tokiais nepanašiais į jas – tamsiaveides trumpų kojų juodaplaukes, įsimylėdavo ir pavyduliaudavo, aikčiodavo ir pykdavo, džiūgudavo ir verkdamo. Visos iki vienos trokšdavo persikelti į kitą ekrano pusę ir prisimatuoti tuos spalvingus svetimus gyvenimus. Jos nekreipdavo dėmesio į kai kuriuos dalykus: jei ekrane sušmėžuodavo tamsesnis veidas kumpa indėniška nosimi, jis

priklausydavo ne svajonių princui, o kokiam kvanktelėjusiam, gyvenime nesusigaudančiam nevėkšlai. Bet kai žiūri televizorių, į veidrodį nesidairai ir savęs nematai.

Nė vienas Aknos Marijos pažįstamas nebuvo perskridęs vandenyno. Ką ten vandenyno, net iki sostinės Meksiko retas kuris buvo nukakęs. Kas lėmė jai tokį išskirtinį likimą, moteris nenutuokė. Ir senelis šamanas nieko nepaaiškino. Tik atsisveikindamas prieš kelionę padovanojo amuletą iš nefrito ir tarė:

– Molinės trobelės pergyveno rūmus ir piramides. Majų imperijos žlugo, bet majai išgyveno. Išgyvensi ir tu.

Ir ką jis turėjo galvoje? Visada kalbėdavo mįslėmis. Akna Marija dviem pirštais suėmė ant kaklo kabantį žalią nefrito gabalėlį, patrynė ir kažkodėl prisiminė pasakojimą, kad senovėje majai tokius akmenukus kartu su kukurūzų sėklomis dėdavo mirusiesiems į burną, kad jie kitame gyvenime nebadautų fiziškai ir dvasiškai.

Gal seneliui jos išvažiavimas – tai simbolinė mirtis?

Akna Marija stipriau suspaudė amuletą ir prieš jos akis ėmė plaukti gyvi paveikslai. Prie siuvinio palinkusi senelė, tėtis, suspaudęs autobuso vairą, kecalio plunksnomis puoštas senelio galvos apdangalas, seserys, žaidžiančios su lėlėmis iš džiovinto ilgojo moliūgo, margaspalviai hamakai, uodų tinklelis virš lovos. Visi jie kartu su Akna Marija skrido virš vandenyno. Į jos naują gyvenimą. Į Lietuvą.

PIRMA DALIS

Akna Marija pasakoja apie gyvenimą Meksikoje

*Ištraukos iš dienoraščio,
rašyto Lietuvoje*

Sausra

1989 metų balandis

Tą pavasarį žemė buvo raukšlėta ir sudžiūvusi lyg senolės kakta. Vandens šaltiniai išseko, medžių lapai nugeibo, susiraukšlėjo ir susisuko. Sausra kamavo visus gyvus padarus. Du kartus Moros kaimelio gyventojai apsodino kukurūzų laukus (vietinių vadinamus *milpomis*), bet abu kartus sodinukai nudžiūvo. Pasislėpę belangėse trobelėse, drėbtose iš molio ir dengtose palmių lapais, visi laukė lietaus. Kaip išganymo. Kaip vienintelio išsigelbėjimo jei ne nuo bado, tai nuo nepritekliaus.

Nepaisydamos žudančios kaitros, kaimo moterys kiekvieną vakarą traukdavo gerus penkis kilometrus į gretimą kaimelį, kuris buvo kiek didesnis ir iki kurio jau buvo atvesti elektros laidai. Jos sugužėdavo pas donją Antoniją, savo sodyboje įrengusią krautuvėlę, iš tolo viliojančią gerokai nublukusiu, bet vis dar gerai matomu prie sienos prikaltu raudonu skydu su ženklų „Coca-Cola“. Bet ne tas ženklas masino moteris, o virš palmių stogo styrantis stebuklų stebuklas – metalinė lėkštė. Iš pažiūros ta blizganti lėkštė, žinoma, niekuo neišsiskyrė, bet be jos nebūtų veikęs vienintelis per abu kaimus televizorius. Moterys susėdavo ant kelmų, atstojančių kėdes, kitos tiesiog ant žemės ir visą valandą išprakaitavusios – ne tiek nuo kaitros, kiek iš jaudu-

lio – neatitraukdavo akių nuo ekrano, kuriame virė aistrų kupinas televizijos herojų gyvenimas. Daugelis dėl tų serialų visai neprastai kalbėjo ispaniškai, nors tarpusavyje jos tarškėdavo tik majų kalba.

Po kiekvienos serijos, iki soties padūsavusios ir paašarusios, už tas ašaras į skardinę įmetusios po monetą, nusipirkusios pas donją Antoniją druskos ar cukraus, būriu traukdavo į Šventojo Chuano bažnyčią, pakeliui aptarinėdamos televizinių gyvenimų vingius. Tik prie šventovės durų, suplukusios nuo karščio, prisimindavo jas slegiantį pagrindinį rūpestį. Tad degindamos smilkalus ir žvakes meldavo tik vieno – lietaus. Iš visos širdies meldavo. Bet šventasis Chuanas tylėjo. Tylėjo ir dangus. O iki raudonumo įkaitusi žemė beviltiškai žiojosi ir tyliai dejavo, prašydama pasigailėjimo.

Kai visos krikščioniškos maldos buvo sukalbėtos po šimtus kartų ne tik moterų, bet ir vyrų, Moros kaimo senoliai susirinko pas seniūną ir pasitarę nusprendė, esą, jei krikščioniški dievai nepadeda, kito kelio nėra – reikia prašyti šamano pagalbos. Tegu kreipiasi į lietaus dievą Čaką.

Tuo metu aš viešėjau pas senelius, bet apie jokių kaimo bendruomenės susirinkimą nieko nežinojau ir negalėjau žinoti. Seneliai buvo įsikūrę atokiau nuo gyvenvietės, džiunglėse (kaip sako vietiniai, *selvoje*) iškirstoje nedidelėje laukymėje. Jų sodybą sudarė trys tradiciniai majų trobesiai. Ant plūktos žemės apskritimu suguldydavo akmenis kaip namo pagrindą. Ant jo keldavo sienas iš rankos storumo medžių kamienų, tarp kurių palikdavo tarpus orui laisvai vaikščioti. Medgalius sutvirtindavo lianomis, o pastatą vainikuodavo palmių stogu. Kaimelyje dauguma majų trobelių sienų dar buvo sutvirtintos molio ir palmių lapų miši-

niu. Jų stogus dengė žolės, jos atlaikydavo trejus ketverius metus. Palmių stogai yra daug patvaresni, jie keičiami kas aštuone-rius metus, o kartais išlaiko ir dvidešimt. Tačiau seneliui labiau patinka medinės, moliu neapdrėbtos trobelės, nes, pasak jo, ten vėjo dvasios vaikšto netrukdomos.

Majai savo būstus vadina palapomis, *palapa* jų kalba reiškia stogą. Todėl tas trobeles reikėtų vadinti stoginėmis. Viena stoginė yra skirta šeimai. Tiksliau – jos narių poilsiui, nes kas sėdės namie, kai aplink tiek darbų: ruošti valgi, rinkti derlių, medžioti... Dieną tokia stoginė stovi tuščia. Vakare visą erdvę užpildo margaspalviai hamakai. Daiktams susidėti naudojamos pintinės, kabinamos tiesiog ant sienos. Arba plastiko maišeliai, kai maisto produktus reikia saugoti nuo vabzdžių. Drabužiai kabinami tiesiog ant gegnės, išilginio namelio perdangos rąsto.

Maistui ruošti skirta atskira stoginė. Joje ant žemės įrengta akmenimis apdėliota vieta ugniakurui. Verdama ir kepama ant atviros ugnies. Medžių kelmai atstoja kėdes, o tokio baldo kaip stalas išvis nėra. Už virtuvės dažniausiai įrengtas gardas vištoms ir kalakutams.

Mano senelių sodyba nuo kitų skyrėsi dviem dalykais. Pagrindinė stoginė nebuvo visai tuščia. Joje stovėjo tamsiai žalia komoda, kurią seneliams atvežė mano tėvas, į visus jų atsikalbinėjimus dėl nereikalingo baldo atsakydavęs, kad jo dukrų apatiniai nesivolios kur pakliuvo. Jie niekada ir nesivoliodavo, bet toje komodoje vis dėlto turėjau nuosavą stalčių, kuriame gulėjo tik mano daiktai. Senelė su nauju baldu greitai apsiprato, o senelis vis pašnairuodavo į šį, jo manymu, nereikalingą griozdą.

Antras išskirtinis dalykas sodyboje buvo trečioji stoginė. Ten kaišioti nosies man neleisdavo. Ji buvo skirta tik seneliui, jo žolėms, amuletams, kirvukams, plunksnoms ir kitiems keistiems dalykams. Senelis buvo nepaprastas žmogus, šamanas, to-

dėl jam reikėjo atskiros patalpos. Jis ne tik gerai pažinojo miško augalus ir paukščių balsus, bet išmanė ir vėjo nuotaikas, žemės kvapus ar žvaigždžių ritmą.

Kai buvau mažesnė, senelis vedžiodavo mane po džiungles ir mokė atpažinti medžius. Prigrasino jokia būdu neliesti pilko, juodomis lyg pelėsių dėmėmis išmarginto čėčeno kamieno, nes jo nuodai tokie stiprūs, kad nudegina odą. O jei taip netyčia atsitiktų, prisakė ieškoti kur nors netoliese augančio čakos medžio rusvu kamienu, nuplėšti žievės gabaliuką ir patrinti nudegintą vietą. Dar patikino, kad tai vieninteliai vaistai nuo nuodų sukeltą nudegimo.

– O jie visada auga šalia?

– Taip, tik reikia atidžiai ieškoti. Majų legenda pasakoja, kad senų senovėje gyveno du valdovo sūnūs. Jie buvo stiprūs ir nenugalimi kariai. Tik charakteriai labai skyrėsi. Jaunesnis Kinichas buvo geros širdies, dosnus ir pasiruošęs kiekvienam padėti. Vyresnėlis Tizikas degė pykčiu ir neapykanta, iš kurių ir pasisemdavo jėgų bei įniršio. Atsitiko taip, kad abu broliai įsimylėjo vieną mergelę, gražuolę Nichte Ha, ir nutarė kautis iki mirties, kol ji vieną iš jų pasirinks. Nuožmi kova tęsėsi labai ilgai. Žemė skyrėsi, dangus slėpėsi, o broliai vis kovojo, kol galų gale mirė vienas kito glėbyje. Atsidūrę kitame pasaulyje broliai meldė dievų pasigailėjimo ir prašė sugrąžinti į gyvųjų karalystę, kad dar bent kartelį pamatytų jų širdis pavergusią mergaitę. Dievai išpildė brolių prašymą, grąžino juos į žemę. Tiziką pavertė čėčeno medžiu, deginančiu nuodais, o jo brolių Kinichą – čakos medžiu, gydančiu čėčeno padarytas žaizdas.

– O kas nutiko mergelei?

– Ji mirė iš liūdesio, ir dievai ją pavertė nuostabia balta gėle.

– O kaip ji vadinasi?

– Lelija.

Pasivaikščiojimai su seneliu ir jo istorijos man patiko, tad visada stengdavau si jas perpasakoti tēčiui. Tačiau į mano pakylėtą balsą tētis dažnai atsakydavo pašaipia šypsena. Ypač tada, kai įsijautusi kalbėdavau, neva seneliui ligas padeda įveikti dvasios. Viešai tētis nekritikuodavo senelio gydymo būdų, bet pats pasitikėjo šiuolaikine medicina, aspirinu ir traumatologijos punktais, o ne užkalbėjimais, žolelių nuovirais ar stebuklingais amuletais. Mano mama, nenorėdama veltis su tēčiu į ginčus, senelio, savo tėvo, garsiai negynė, bet ir niekam mūsų miestelyje jo gebėjimais nesigyrė. Tik kai suaugau, man prisipažino, kad ir pati kartais patyliukais meldavosi majų dievams ir prašydavo jų užtarimo. Ilgai negalėdama sulaukti vaikų, ji meldė ne tik Gvadalupeės Mergelės malonės, bet aukojo ir majų vaisingumo deivėms. Net liemenį siekiančią savo kasą nurėžė ir nunešė į šventyklą. Kai aš gimiau, tētis norėjo man duoti populiariausią Meksikoje vardą – Marija Gvadalupeė, bet mama užsispyrė ir pavadino mane Akna Marija. Akna – vienos iš majų vaisingumo deivių garbei.

Net septyniasdešimt procentų meksikiečių yra metisai. Kaip ir aš – baltaodžio ir indėnų palikuonės dukra. Dvilypumas (jį atspindi net mano vardas) yra persmelkęs meksikiečių kraują. Ispanų išdidumas, didžiulis pasitikėjimas, kovingumas, aistra gyventi ir majų drovumas, nuolankumas, nepasitikėjimas savimi, melancholija, fatalizmas – na, kam būtų lengva gyventi su tokiu prieštarūgu, dažnai nesuderinamų savybių kokteiliu? Mane jis irgi sprogdino iš vidaus. Gal todėl bręsdama savyje labiau puoselėjau iš tēčio paveldėtas savybes ir migdžiau tas, kurias gavau su motinos krauju. Tētis siūlė gyvenimą su patogumais, elektra, vonia, karštu vandeniu ir televizoriumi, o mamos protėviai – perdėm paprastą: pasikliauti likimu, gyventi gamtos ritmu, prisitaikyti ir išlikti bet kokiomis sąlygomis. Man, paa-

glei, tai buvo pernelyg abstrakčios ir abejotinos vertybės. Demonstruodama savo nuostatas kalbėjau tik ispaniškai, net kai mama į mane kreipdavosi majų kalba. Tėvas namie buvo uždraudęs vartoti, jo žodžiais tariant, tą kaimiečių kalbą.

Troškau būti moderni meksikietė. Tuo labiau kad mokykloje mus mokė būti pažangiais šalies piliečiais. Žiūrėti į ateitį, o ne į praeitį. Kiekvieną pirmadienį pamokas pradėdavome giedodami himną ir pagerbdami Meksikos vėliavą. Vilkėdama uniformą – raudonas klostytas sijonas, balti marškinėliai, baltos kojinitės ir juodi bateliai – traukdavau iš širdies, gal ir ne visai į natą: „Tėvyne, tėvyne, tavo vaikai pasižada tau paaukoti savo paskutinį atodūšį.“ Nė vienas iš mūsų nedarnaus choro dorai nesuprato, kokie priešai mus puls ir su kuo reikės drąsiai kovoti, kad būtume apdovanoti alyvmedžių ir laurų vainikais. Tačiau bendrumo dvasia mums giedant, tokia kovinga, tokia aistringa, niekam nepaliko abejonių, kad nėra kitos tokios didingos šalies kaip Meksika. Himne žadamas garbės kapas mane labiau baugino, nei viliojo. Ne į kapus aš norėjau, bet koja kojon su savo šalimi žengti į šviesią ateitį, kuri mano galvelėje, nė nežinau kodėl, buvo įgijusi labai konkretų baltos vilos su kolonomis ir arkomis pavidalą. To svajonių namo vidiniame kiemelyje čiurleno Čičen Icos piramidės formos fontanas, po nuostabų sodą išdidžiai vaikščiojo povai, skraidė margaspalvės papūgos, o prie baseino palmių paunksmėje ilsėjosi du šunys. Kad šiam vaizdui netrūktų tautinių spalvų, vilos prieigas apsodinau Meksikos simboliu – jurginiais, o tarnams užmaukšlinau sidabro siūlais siuvinėtus sombrerus.

Tą sausringą pavasarį, kai visame Jukatano pusiasalyje žmonės ir gamta geibėjo nuo karščio, Moros kaimelyje ir jo apylinkėse

niekas, išskyrus mane, nesvajojo apie jokus alyvmedžių ar laurų vainikus, baltas vilas ir baseinus, o tik meldėsi, kad būtų išsaugoti pasėliai. O aš gulėjau hamake senelių stoginėje ir skaičiau knygą. Raidės liejosi nuo karščio, bet tėčiui buvau pažadėjusi, kad skaitysiu kiekvieną dieną. Na, ir veikti daugiau nebuvo ko. Nei televizoriaus, nei radijo. Iš žaidimų su lėlėmis buvau išaugusi, o kaimo mergaitės, su kuriomis dar prieš porą metų prasima-nydavome visokių išdaigų, man atrodė perdėm vaikiškos, primityvios ir nuobodžios. Aš jų šalinausi, jos irgi neieškojo mano draugystės. Ta viešnage pas senelius buvo savotiška tremtis. Sulaukusi vienuolikos, netikėtai susirgau vėjaraupiais. Mama, besilaukianti trečio kūdikio, išsigando, kad mano liga gali jai pakenkti, todėl priprašė tėvo, kad nuvežtų mane pas senelius. Aš labai nesipriešinau, nes tikrai nenorėjau, kad tokią šašuotą mane pamatytų bendraklasės. Na, šaipytis gal ir nesišaipytų, bet aplietų tokia gailesčio banga, nuo kurios gali paspringti net iš-tvermingiausiai. Todėl ištisomis dienomis leidau laiką hamake skaitydama arba svajodama. Dažniau svajodama, nei skaityda-ma. Tokią užsisvajojusią mane ir aptiko trys vyrai, nežinia iš kur išdygę ertmėje, atstojančioje duris į šeimos stoginę.

– Laba diena, – ispaniškai pasisveikino. – Kur donas Pablo? – paklausė vyriausias, jo galvą dengė išblukusi mėlyna beis-bolo kepuraitė su snapeliu.

– Miške, tikriausiai nuėjo prie senotės, – sutauškėjau. Seno-tėmis majai vadino vandens pritvinkusias kalkakmenio įgriu-vas, kurios jungėsi su povandeninių upių ir ežerų tinklu. Jie ti-kėjo, kad tai vartai į požemio karalystę.

– O kur tavo senelė?

– Kurgi ji bus, aišku, kad virtuvėje, ruošia vakarienę.

Vyrai linktelėjo ir nužingsniavo link virtuvinės pašiūrės. Svetimi retai apsilankydavo senelių sodyboje, todėl pagauta

smalsumo numečiau knygą, išsiropščiau iš hamako ir ant pirštų galų nutykinau iš paskos. Kai jie sugužėjo į stoginę, užlindau už šalimais augančio bananmedžio ir iškišusi galvą stebėjau, kas ten vyksta.

Senelė, vilkinti baltą, ties kaklu gėlytėmis siuvinėtą palaidinę, žilti pradėjusius plaukus sukėlusi į kuodą, minkė tešlą. Pamačiusi vyrus, nusišluostė rankas į prijuostę ir pasiūlė kinrožės žiedų vandens, supilto į molinį ąsotį. Vyr'ai susėdo ant kelmų ir majų kalba pritildytais balsais, lyg bijotų, kad juos kas nors išgirs, kažką aiškino senelei. Supratau ne viską. Jie minėjo senelį, kažkokius ritualus, rodė į dangų, skėsčiojo rankomis, jų akys buvo liūdnos, o balsai nekantrūs. Senelė tik linksėjo galvą ir nieko nesakė.

Kai senelis grįžo, senelė papasakojo apie kaimynų apsilankymą ir jų prašymą. Pagaliau sužinojau, kad kaimelio bendruomenė prašo senelio surengti lietaus prišaukimo ritualą. Man tai skambėjo juokingai. Savo vaizduotės veidrodyje regėjau, kaip senelis nurodo keturiems jaunuoliams stotis į keturias pasaulio šalis, baltai apsirengusiam – į šiaurę, raudonai – į rytus, geltonai – į pietus, o juodai – į vakarus, ir liepia kurkti varlėmis. Nuo tokio vaizdinio net suprunksčiau. Tėtis pasakojo, kad kai kuriuose kaimuose majai, norėdami šiek tiek užsidirbti, amerikiečių turistams rengdavo įvairias šventes, mėgdžiodavo senovinius ritualus, bet kad patys vis dar tikėtų, jog šamanas gali sukelti lietų, tikrai neįsivaizdavau. Taip, senelis pažįsta girios augalus, jų gydomąsias savybes, bet jie lietaus juk neprišauks? Kaip dvidešimto amžiaus pabaigoje galima tikėti, kad padės koks nors dievas Čakas? Gal jis jau seniai pats miręs su visais savo keturiais įsikūnijimais. Buvau mačiusi jo atvaizdą vienoje knygoje – toks baisus senis roplio žvynais su iltimis, kriauklės formos ausimis, jo ilga nosis karojo lyg kirmėlė. Pamojuos mat

kirviu per debesis, ir pasigirs griautinis, pranašaujantis lietų. Kodėl tas Čakas nepadėjo prieš kelis šimtmečius, kai dėl sausros žuvo majų civilizacija? Anuomet senotėse, kaip auką dievams, skandindavo jaunos vyrus ir moteris. Ką, gal ir mane sumanys paaukoti? – purkštavo mano protas, bet seneliui nieko nesakiau, vis dėlto jo prisibijojau, be to, ir tėtis, ir mokytojai buvo įkalę į galvą, kad būtina gerbti vyresniuosius ir būti mandagiai.

Senelis ilgai sėdėjo nuleidęs galvą.

– Aš jau metuose. Mano kūnas nusilpęs. Ar pajėgsiu? Juk paskutinį kartą lietaus iššaukimo ritualą atlikau prieš dvidešimt metų. Tada dviejų savaitių prirėkė, kad atsigaučiau.

– Kitos išeities nėra, esi jų paskutinė viltis, – kupinu nuolan-kumo balsu ištarė senelė.

Senelis dar patylėjo nuleidęs galvą, paskui nieko nepasakęs atsistojo ir nuėjo savo palapos link. Ką jis ten darė, nežinau, bet mano nosį pasiekė deginamų smilkalų kvapas.

Senelė iš komodos stalčiaus ištraukė baltą palaidinę ir į adatą įvėrė raudoną siūlą. Tarp sudiržusių pirštų adata elgėsi lyg paklusni mokinukė: vikriai nardė po baltą medžiagos pievą, nuklodama ją įspūdingais žiedais. Senelė aiškiai mokėjo neįtikėtinų siuvinėjimo paslapčių, nes gėlės ant jos palaidinių buvo tokios tikros, kad apsigaudavo net bitės, vis tupiančios ant jų rinkti nektaro. Man atrodė, kad už tą gebėjimą tikrovę perkelti į siuvinius senelė turėjo būti dėkinga savo kairiajai akiai. Kodėl kairiajai? Todėl, kad ji žiūrėjo ne tiesiai, kaip visų žmonių akys, o į dešinę. Senelis dėl tos akies ir vedė senelę, nes, kaip ir senieji majai, tikėjo, kad žvairumas – tai dieviškumo ženklas. Tą dieviškumą senovėje žmonės patys dažnai susikurdavo, vaikui ant kaktos tarp antakių pakabindami akmeninį rutuliuką. Ir galvą medinėmis lentelėmis spausdavo, kad kakta būtų kuo plokštesnė. Argi ne laukiniai?

Aš, ačiū Dievui, žvaira nebuvo. Gal todėl ir siuvinėti nemėgau. O senelei tai buvo papildoma galimybė užsidirbti. Jos siuvinėtus drabužius Kankūne mielai pirkdavo užsieniečiai. Ten gėlėmis išmargintus siuvinius nuveždavo mano tėvas, nes vairavo autobusą ir vežiodavo amerikiečių turistus po įvairias ekskursijas. Kol grupė apžiūrinėdavo Čičen Icos ar Kobos piramides, jis ištiesdavo virvę tarp dviejų medžių ir sukabindavo senelės palaidines lyg vėliavas per valstybines šventes. Vieną pakabą su gražiausia palaidine užkabindavo ant autobuso durų, kad ir didžiausias žioplis pastebėtų. Nors majų palikimu tėtis tyliai boddėjosi, puikiai mokėjo jį pardavinėti. Išstis legendas sukurdavo apie majų šamano žmonos siuvinius. Vakare kone pusė turistų grupės moterų, pasiruošusių meksikietiškam vakarėliui, vilkdavo senelės palaidinėmis.

Išlipusi iš hamako priėjau prie komodos, atsidariau savo stalčių ir išsitraukiau mėtinių ledinukų pakelį, kurį buvau atsiėžusi iš namų. Na, kiek tuos vaisius kimši, juk norisi ir normalaus maisto. Išsilupau vieną saldainį ir susigrūdau į burną.

– Žinai, kaip mano mama sakydavo? Jei slėpsi maistą, jis kirminais pavirs, – suburbėjo senelė. Šiaip ji stengiasi nepamokslauti, bet kaitra ir būsimas senelio sprendimas veikė ir ją.

– Aš neslepiu, – įsižeidusi timpltelėjau lūpą.

– Tai kodėl nepadedi į maisto krepšį?

Atsidūsėjusi vėl atitraukiau stalčių, išėmiau saldainių pakelį ir įmečiau jį į pintinę ant sienos.

Kai senelis pasirodė tarpdury, jo akys buvo keistos, lyg aptrauktos migla. Senelės ir mano žvilgsniai klausiamai susmigo į jį.

– Aš sutinku. Tik mums reikia gerai pasiruošti.

Senelė išsišiepė, palinksėjo galvą ir metusi siuvinį iškurnėjo laukan. Takelyje, vedančiame į kaimą, iš po balto sijono šmė-

žavo jos stambios blauzdos. Visai išprotėjo. Na, kas gi lekia per tokį karštį?

Iš pat ankstaus ryto pas senelį vėl apsilankė tie trys vyrai. Vienas nešėsi kirvį, kitas pintinę su ilgaisiais moliūgais ir kukurūzų burbuolėmis, o trečiasis kažką panašaus į puokštę iš jaunų medelių šakų. Keistos dovanos, pagalvojau. Tačiau tai buvo ne dovanos.

Pasisveikinę ir persimetę keliais žodžiais, vyrai su savo gėrybėmis patraukė siauru takeliu link senotės. Smalsumo pagauta išsmukau iš stoginės ir atsilikusi per gerus dešimt metrų nusėlinau paskui juos.

Priėję senotę, vyrai sustojo ir ant žemės sudėjo savo mantą. Jie stovėjo ramiai ir stebėjo senelį, o šis žvalgėsi ir ėjo nuo vieno medžio prie kito. Prisiartinęs paglostydavo kamieną ir nulenkęs galvą šnibždėdavo lyg atsiprašinėdamas. Galų gale senelis nurodė vyrams, kokius medžius kirsti. Užvirė darbas. Netrukus nugenėti kamienai buvo suguldyti vienas šalia kito. Iš jų vyrai sudėjo stalą ir pastatė jį senelio nurodytoje vietoje kapokmedžio paunksmėje. Šis medis pagal majų mitologiją yra pasaulio centras, jungtis tarp dangaus ir požeminio pasaulio. Virš stalo iš vytelių vyrai išlenkė arką ir apipynė ją atsineštais želdiniais, įrišdami ir kukurūzų burbuoles. Tada prie jos prikabino ilguosius moliūgus. Suskaičiavau, jų buvo trylika.

Tuo metu nė neįtariau, kad vyrai stato „medinį dangų“, portalą, kuris yra savotiškos durys į kitą pasaulį. Jo reikia, norint prisišaukti lietaus dievą Čaką, o tiksliau – kad šamano siela pakliūtų į dvasių karalystę. Želdinių arka atstojo Paukščių Taką nakties danguje, o nuo jos kabantys moliūgai – majų zodiaką.

Kitą dieną dar neišaušus mane pakėlė senelė ir liepė apsilvilti tradicinę baltą tuniką, ties kaklu siuvinėtą mažomis margaspalvėmis gėlytėmis. Ji irgi buvo panašiai apsirengusi. Senelis

vilkėjo baltas kelnes ir baltus marškinius. Jo galvą puošė plunksnų karūna, o veidas buvo išmargintas baltais ir raudonais dryžiais. Į pintinę senelė įdėjo puodą su mėsos troškiniu, kukurūzų duonos, butelį medaus trauktinės. Ką savo pintinėje turėjo senelis, nežinojau.

Visi taku patraukėme link senotės. Man buvo baugu. Džiunglėse tamsa lyg gyvas padaras glaustėsi, šiureno plaukus, kibo į kojas. Įsitvėriau senelės rankos. Karštas jos delnas suteikė stiprybės.

Prie senotės jau buvo susirinkęs veik visas kaimas. Baltai apsirėnę majai tyliai stovėjo ir laukė aušros. O gal senelio.

Senelis priėjo prie medinio altoriaus. Kiekviename jo kampe uždegė po smilkalą. Į medinį dubenėlį įpylė medaus trauktinės ir šluotele iš jaunų šakelių apšlakstė „medinį dangų“. Su pirmu saulės spinduliu jis užgiedojo, o jam pritarė pučiamų kriauklių garsai ir būgnų dundėjimas. Moterys viena po kitos ant medinio stalo nešė molinius indus su mėsos troškiniu. Senelis vis judėjo aplink, kažką šnabždėjo sau po nosimi ir šlakstė altorių.

Tris dienas senelis giedojo, aukėjo maistą ir midų lietaus dievui Čakui, bet nieko nevyko. Svelinanti saulė kilo, kopė dangumi ir leidosi, bet joks, net mažiausias debesėlis danguje nepasirodė. Senelis buvo išsekęs, nes nieko nevalgė, nemiegojo ir gėrė tik cukranendrių degtinę. Pamaniau, kad tuoj pakratys kojas. Kai ketvirtos dienos rytą, išgėręs ne tik degtinės, bet ir džiovintų grybų antpilo, jis parkrito prie medinio altoriaus užmerktomis akimis, sunkiai šnopusdamas, akivaizdžiai besikilnojančia krūtine ir į šonus ištiestomis rankomis, begalinis išgąstis suspaudė man širdį. Norėjau pulti jam į pagalbą, bet senelė stovėjo kaip įkasta ir tvirtai laikė man už rankos. Niekas prie senelio nesiartinio, tik dar labiau dundėjo būgnai ir gaudė kriauklės. Kai po dešimties valandų senelis atmerkė akis ir pakėlė rankas į dangų,

pasigirdo grėsmingas griaustinio dundėjimas. Kaimelio gyventojai pakėlę galvas viltingais žvilgsniais stebėjo temstantį dangų. Čakas išklause senelio ir pasigailėjo savo genties. Po pusvalandžio prapliupo baidi liūtis – kol pasiekėme namus, permirkome iki siūlo galo.

Tikriausiai dangus būtų pratrūkęs ir be senelio maldų. Sausra juk negali tęstis amžinai. Gal būtų pradėję lyti po savaitės ar po mėnesio. Tačiau ta liūtis buvo lemtinga. Ji ne tik pagirdė ištroškusią žemę, bet ir paplovė mano racionalumo pamatus, kuriuos taip kruopščiai statė tėtis. Nuo tos dienos į pasaulį pradėjau žvelgti kitomis akimis. Ne tik Marijos, bet ir Aknos.